

**Боснюк Валерій Федорович**, ад'юнкт кафедри прикладної психології НУЦЗУ, старший лейтенант служби цивільного захисту

### **Зв'язок професійної успішності рятувальників з копінг-стратегіями**

*Анотація. Розглянуто критерії професійної успішності рятувальників. Показано взаємозв'язок результативності діяльності і задоволеністю діяльністю з копінг-стратегіями.*

В працівників екстремального профілю діяльності часто буває складно оцінити не тільки якість, але навіть власне успішність діяльності окремого працівника, оскільки для багатьох видів професійної діяльності об'єктивні показники для її оцінки відсутні або замасковані у зв'язку з особливостями виконуючих функцій. Ми вважаємо, що об'єктивні дані щодо успішності діяльності рятувальників не завжди є релевантними, оскільки вона залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників, що не завжди піддаються обліку і контролю. Тому слід звернутися до суб'єктивних критеріїв професійної успішності рятувальників, які можуть бути як зовнішніми – результативність діяльності (оцінка «експертів»), так і внутрішніми – задоволеність діяльністю (власна оцінка своєї успішності).

Результативність діяльності вивчалась за допомогою методу парних порівнянь Т. Сааті, а задоволеність діяльністю – опитувальником «Інтегральна задоволеність працею». Для діагностики копінг-стратегій використовувався «Копінг-тест» Р. Лазаруса. В дослідженні прийняли участь 76 рятувальників.

Кореляційний аналіз дозволив встановити, що на статистичному рівні значущості копінг-стратегії «планування вирішення проблем» та «прийняття відповідальності» корелюють з результативністю діяльності рятувальника ( $r = 0,32$ ,  $p \leq 0,01$ ;  $r = 0,25$ ,  $p \leq 0,05$ ). Показово, що не виявлено зв'язку

результативності діяльності з копінг-стратегіями, які направлені на емоційне відреагування та соціальну орієнтацію. Це означає, що успіх в діяльності пов'язано з використання конкретних практичних кроків в сторону розв'язання проблеми. Планування вирішення проблеми та прийняття відповідальності за її результат припускає певну логічну завершеність ситуації, що й проявляється в результативності діяльності, хоча при цьому вимагає неабияких зусиль зі сторони особистості. Концентрація на проблемі здійснює позитивний ефект на успішність діяльності [1].

Інший критерій професійної успішності – «задоволеність діяльністю», на статистично значущому рівні взаємопов'язаний з копінг-стратегією «планування вирішення проблеми» ( $r = 0,36, p \leq 0,001$ ). Вона, на наш погляд, є найбільш раціональною та адекватною в стресовій ситуації. Така реакція на дію стрес-чинника вимагає від рятувальника виконання мінімум двох дій: по-перше, позитивної оцінки ситуації та по-друге, усунення або зменшення джерела стресу.

Крім того, підвищення задоволеності діяльності пов'язано з рідшим застосування копінг-стратегії «уникнення» ( $r = -0,32, p \leq 0,01$ ). Ця стратегія призводить до пасивної реакції на стресові ситуації, сутність якої полягає в намірах послабити внутрішньоособистісні конфлікти і негативні переживання замість прагнення вирішити складну ситуацію.

Таким чином, отримані результати надають змогу зробити висновок про те, що високий рівень професійної успішності відмічається в рятувальників, для яких характерне активне використання на дію стрес-чинників проблемно-орієнтованих копінг-стратегій.

### **Література**

1. Brown S.P., Westbrook R.A., Challagalla G. Good Cope, Bad Cope: Adaptive and maladaptive coping strategies following a critical negative work event // Journal of applied psychology. 2005. – Vol. 90, – N 4. – P. 982–798.